

Tieteellisten kirjojen avoin saatavuus

Pekka Olsbo, OYK

Kirjastoverkkopäivät 2021

Taustaa tieteellisten kirjojen ja artikkelikokoelmien avoimuudelle

- [Avoimen tieteen ja tutkimuksen julistus 2020–2025](#)
- [lehti- ja konferenssiartikkeleiden avoimuutta koskeva kansallinen linjaus](#)
- Kokooma- ja yksittäisteosten avoimen saatavuuden osalinjausta valmisteleva erityistyöryhmä 2021
- [cOAlition S statement on Open Access for academic books](#)
- <https://blogs.helsinki.fi/thinkopen/plans-kirjoille-ja-lisenssit/>

Kohti yhdenmukaisia linjauksia läpi Euroopan?

- cOAlition S:n johdolla myös monet suuret tutkimusrahoittajat ovat linjanneet tieteellisten kirjojen avoimuudesta vastaavasti
- UK Research and Innovation
- Dutch Research Council (NWO)
- Yhteistä kaikille: välitön avoimuus tai rinnakkaistallentaminen max 12 kk embargo.... Ja rahoitus...
- Tämä yhteismitallinen määrittely toimii myös kansallisen kokooma- ja yksittäisteosten avoimen saatavuuden osalinjauksen perustana

Mitä teostyyppejä kansallinen linjaus koskisi?

- kotimaisia ja kansainvälisiä vertaisarvioituja tieteellisiä kokoomateosten yksittäisiä artikkeleita, OKM:n julkaisutyyppiluokka **A3**.
HUOM! Ei kokoomateosten kokonaisuuksia.
- kotimaisia ja kansainvälisiä vertaisarvioituja tieteellisiä yksittäisteoksia, OKM:n julkaisutyyppiluokka **C1**.
- joissa kaikki kirjoittajat tai vastuukirjoittaja ovat suomalaisessa tutkimusorganisaatiossa työskenteleviä tai siihen affilioituneita tai suomalaisen tutkimusrahoittajan rahoituksella työskenteleviä tutkijoita.

Millaisesta julkaisumäärästä olisi kyse?

- Tieteellisten monografioiden(C1) julkaisumäärä laskee:
2017: 278 (kotimaiset 123)
2018: 257 (101)
2019: 251 (104)
2020: 240 (89)
- Kokoomateosten artikkelien määrät ovat merkittävän suuria:
2017: 3749 (1386)
2018: 3376 (1206)
2019: 3165 (1092)
2020: 3470 (1270)
- Avoimuus tällä hetkellä
A3 n. 50 % (kotimaiset n. 60 %)
C1 n. 30 % (n. 33 %)

Milloin avoimuusvaade (osalinjaus) voisi tulla voimaan?

- Osalinjauksen mahdollista voimaantumoa ohjaavat kansallinen avoimen tieteen ja tutkimuksen julistus 2020-2025, kansainvälinen kehitys sekä kotimaisen kustannus- ja julkaisutoiminnan erityispiirteiden huomioiminen.
- Nämä kaikki huomioiden yksittäisteosten ja kokoomateosten artikkelien osalinjauksen tavoitteet voisivat näyttää vaikka seuraavalta:

Yksittäisteosten ja kokoomateosten artikkelien osalinjauksen tavoite-ehdotukset

Tavoite 1a

- Viimeistään vuonna 2023 kaikki ulkomailla julkaistut uudet tieteelliset kokoomateosten artikkelit ovat joko välittömästi avoimesti saatavilla kustantajan tarjoamassa palvelussa tai rinnakkaistalletettuna maksimissaan 12 kuukauden embargolla tutkijan/tutkimusorganisaation julkaisuarkistoon ja lisensoitu kirjoittajan oikeudet turvaavalla lisenssillä.

Yksittäisteosten ja kokoomateosten artikkelien osalinjauksen tavoite-ehdotukset

Tavoite 1b

- Viimeistään vuonna 2024 kaikki kotimaassa julkaistut uudet tieteelliset kokoomateosten artikkelit ovat joko välittömästi avoimesti saatavilla kustantajan tarjoamassa palvelussa tai rinnakkaistalletettuna maksimissaan 12 kuukauden embargolla tutkijan/tutkimusorganisaation julkaisuarkistoon ja lisensoitu kirjoittajan oikeudet turvaavalla lisenssillä.

Yksittäisteosten ja kokoomateosten artikkelien osalinjauksen tavoite-ehdotukset

Tavoite 2a

- Viimeistään vuonna 2024 kaikki ulkomailla julkaistut uudet tieteelliset yksittäisteokset (kirjat) ovat joko välittömästi avoimesti saatavilla kustantajan palvelussa tai rinnakkaistalletettuna maksimissaan 12 kuukauden embargolla tutkijan/tutkimusorganisaation julkaisuarkistoon ja lisensoitu kirjoittajan oikeudet turvaavalla lisenssillä.

Yksittäisteosten ja kokoomateosten artikkelien osalinjauksen tavoite-ehdotukset

Tavoite 2b

- Viimeistään vuonna 2025 kaikki kotimaassa julkaistut uudet tieteelliset yksittäisteokset (kirjat) ovat joko välittömästi avoimesti saatavilla kustantajan tarjoamassa palvelussa tai rinnakkaistalletettuna maksimissaan 12 kuukauden embargolla tutkijan/tutkimusorganisaation julkaisuarkistoon ja lisensoitu kirjoittajan oikeudet turvaavalla lisenssillä.

Yksittäisteosten ja kokoomateosten artikkelien osalinjauksen tavoite-ehdotukset

Tavoite 3

- Tieteellisten julkaisukanavien ja julkaisujen kokonaishinnat ovat läpinäkyviä ja julkisia

Miten tämä julkaisukulttuurin muutos rahoitetaan ja kotimaisen julkaisutoiminnan tulevaisuus turvataan?

- Tutkimusrahoittajien ja -organisaatioiden sitoutuminen pitkäjänteiseen rahoittamiseen.
- FinELibin neuvottelijan rooli
- Kustannusseuranta ja avoin raportointi
- Kaikkien osapuolien sitoutuminen yhteisten ja uusien toimintamallien ja avoimien julkaisemisen kehittämiseen.
- Kotimaiset kustantajat kehittävät yhdessä muun tiedeyhteisön kanssa omia avoimen julkaisemisen maksullisia malleja.
- Tutkimusorganisaatiot sitoutuvat kohdentamaan resursseja uudelleen, esimerkiksi kehittämällä erityisesti kirjojen avoimuusmaksuihin tarkoitettuja keskitettyjä rahastoja, tai ohjaamalla resursseja yhteistyössä kehitettävien uusien toimintamallien tukemiseen.

Mutta tämä ei taida kuitenkaan vielä ihan riittää...

sillä tieteellisen julkaisemisen ja siitä käytävän keskustelun ytimeen on noussut raha, sen riittämättömyys, sen valta ja voima, sen mahdollistava ja mahdottomaksi tekevä vaikuttavuus... pelkkä APC/BPC-malleihin perustuva avoin julkaiseminen ei voi olla ratkaisu

... entä jos keskustelua ohjaisikin tieteen vaikuttavuus... ja uusien innovatiivisten avoimien julkaisumallien kehittäminen...

Kiitos!

- Lisätietoja työryhmän toiminnasta ja kokooma- ja yksittäisteosten avoimuuden osalinjauksesta antavat
Pekka Olsbo
pekka.olsbo@oulu.fi
Sami Syrjämäki
sami.syrjamaki@tsv.fi